

# **INSTITUCIONÁLNÍ PODMÍNKY, KORUPCE, REGULACE a konkurenceschopnost v EU**

**Lenka Gregorová, Milan Žák**

**Centrum ekonomických studií VŠEM**

**[www.cesvsem.cz](http://www.cesvsem.cz)**



## OSNOVA (kapitoly)

- **Institucionální kvalita** (celkem 6 charakteristik)
  - Korupce
  - Regulace

## Osnova kapitol :

- Cesty ekonomické teorie
- Měření a hodnocení (postavení ČR)
- Typologie kapitalismu a dynamika změn

## PROBLÉM:

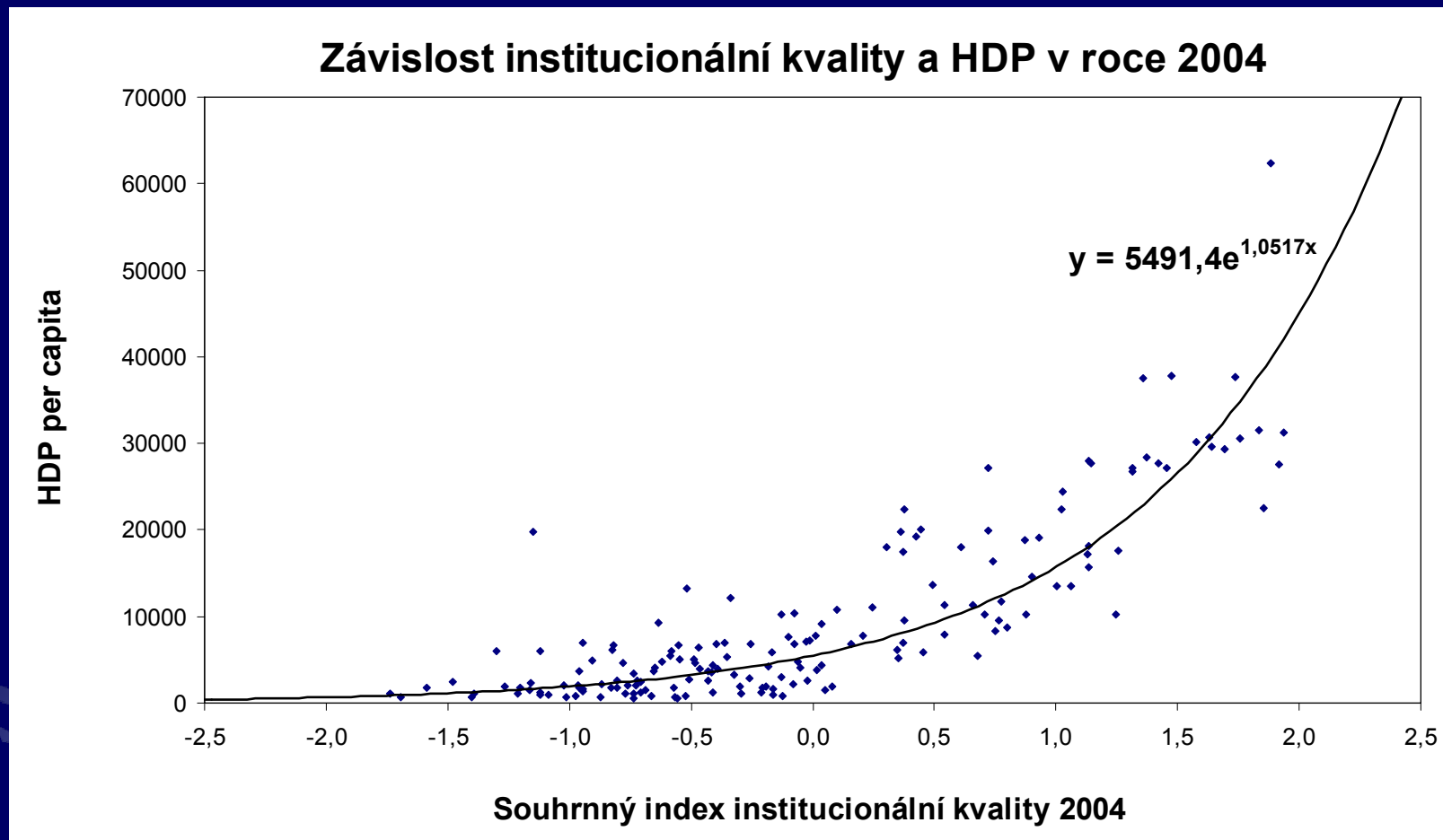
Proč se zabývat institucionálními aspekty?

## PŘÍSTUP:

- nová institucionální ekonomie
- nová komparativní ekonomie

## Proč se zabývat institucionálními aspekty?

Protože se ukazuje, že „instituce za něco mohou“.



# CESTY EKONOMICKÉ TEORIE

## Současná nová institucionální ekonomie „vstřebává“

- Komparativní analýzu institucí
- Institucionální pohled na politiku včetně „Public Choice“
- Sociologický pohled zaměřený na chování institucí a organizací

## Nová komparativní ekonomie

Porovnávání institucionální prostředí se opírá o definování institucionálních charakteristik společnosti nejen v oblasti politické a ekonomické, ale také u charakteru vládnutí a tvorby legislativy.

## Vývoj KOMPARATIVNÍ EKONOMIE

- **60. léta** – srovnání kapitalismu a socialismu, třetí cesta jako kompromis mezi tržní a CP ekonomikou
- **70. léta** – zájem o komparaci opadá, soustředění na zvláštnosti (odlišnosti) kapitalismu
- **80. léta** – komparace USA x Japonsko ( japonský model)
- **90. léta** – kolaps komunismu a počátek komparace různých systémů (modelů) kapitalismu – **Varieties of Capitalism**
- **Po roce 2000** – vznik Nové komparativní ekonomie

## Východiska:

### Hall, Soskice: *Varieties of Capitalism*

- MOST MEZI STUDIEM BYZNYSU A KOMPARATIVNÍ EKONOMIÍ

Definují:

- Koordinované tržní ekonomiky (Německo)
- Liberálně tržní ekonomiky (USA)

### Amable: *The Diversity of Modern Capitalism*

- KOMPARATIVNÍ INSTITUCIONÁLNÍ ANALÝZA

Definuje:

- Tržní ekonomiky (Anglo-Saský model)
- Sociálně – demokratické ekonomiky
- Asijský kapitalismus
- Evropský kontinentální kapitalismus
- Jihoevropský kapitalismus

## GOVERNANCE MATTERS

Projekt Světové banky zabývající se kvalitou správy

### Oblasti:

- **Kvalita politických procesů**

Hodnotí: Jak jsou vlády vybírány a obměňovány

- **Schopnost vlády**

Hodnotí: Jak vlády formulují a realizují své politiky

- **Institucionální interakce**

Hodnotí : Jak jsou vládní opatření vnímána



# MĚŘENÍ INSTITUCIONÁLNÍ KVALITY

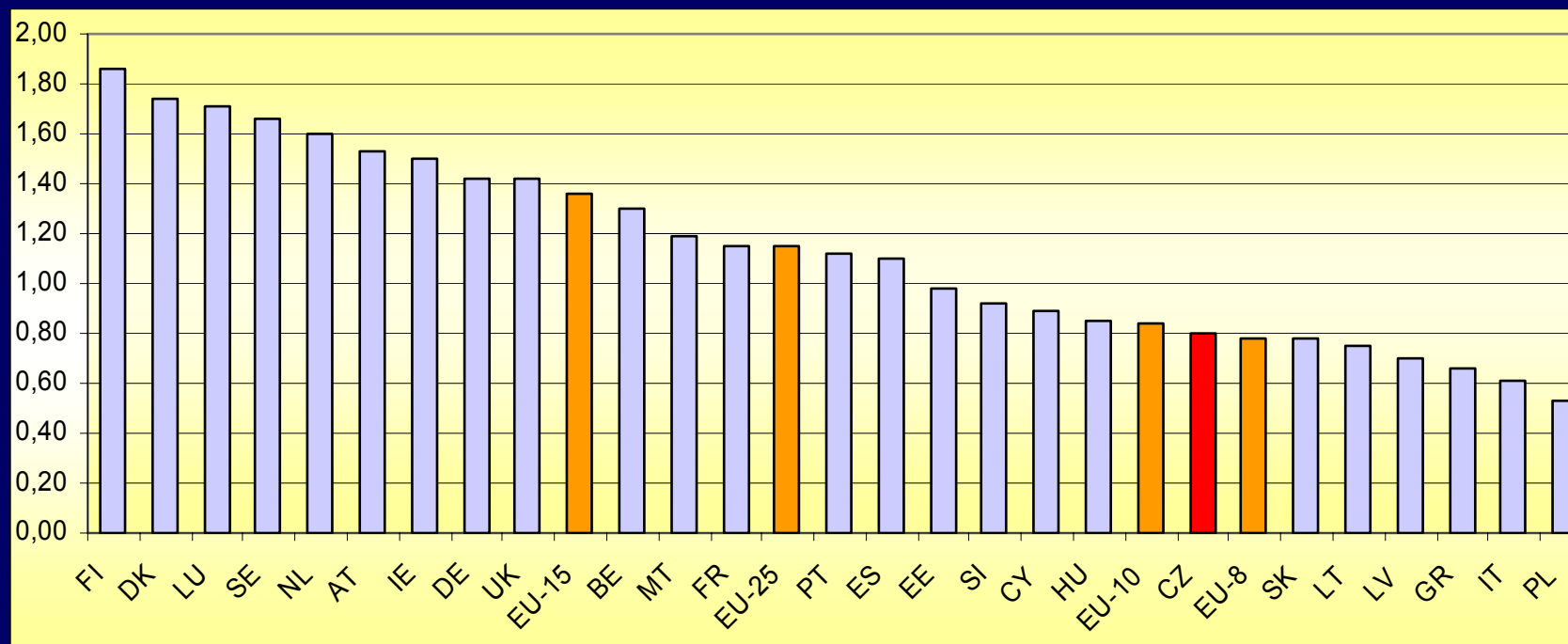
*Projekt Světové banky zabývající se kvalitou správy:*

## GOVERNANCE MATTERS

- **DEMOKRACIE (G1)**
  - **POLITICKÁ STABILITA (G2)**
  - **VÝKONNOST VLÁDY (G3)**
  - **KVALITA REGULACE (G4)**
  - **PRÁVNÍ ŘÁD (G5)**
  - **KONTROLA KORUPCE (G6)**
- Hodnoty od **-2,5** (nejhorší výsledek) do **+2,5** (nejlepší výsledek)

# INSTITUCIONÁLNÍ KVALITA

## SOUHRNNÝ UKAZATEL INSTITUCIONÁLNÍ KVALITY 2004



Zdroj: Governance Matters V, vlastní úprava.

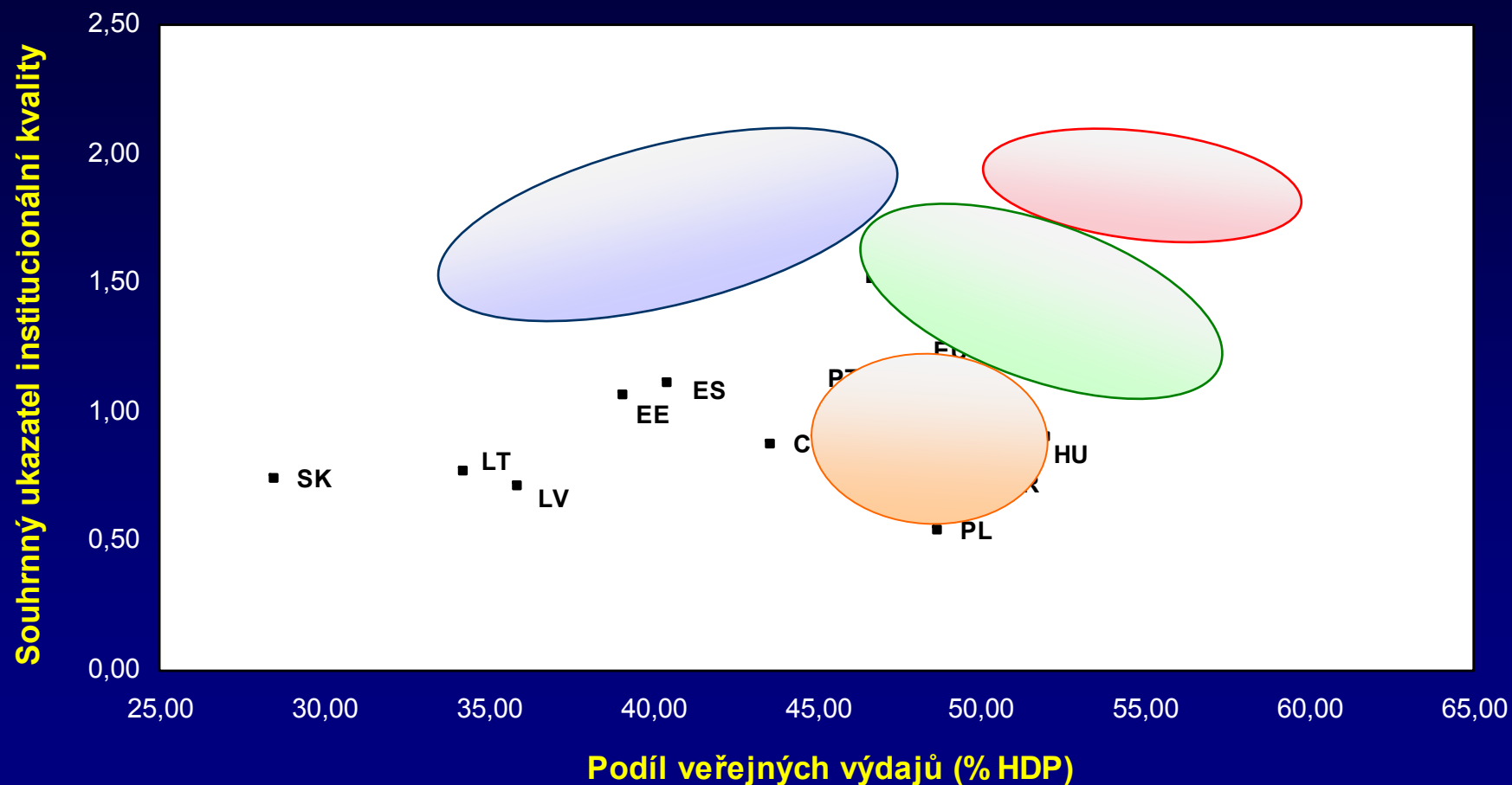
Poznámka: Souhrnný ukazatel je spočítán jako průměr šesti ukazatelů z projektu Governance Matters.

# INSTITUCIONÁLNÍ KVALITA

## Čtyři varianty evropského kapitalismu 2004

- anglosaský, kontinentální, jihoevropský a severský

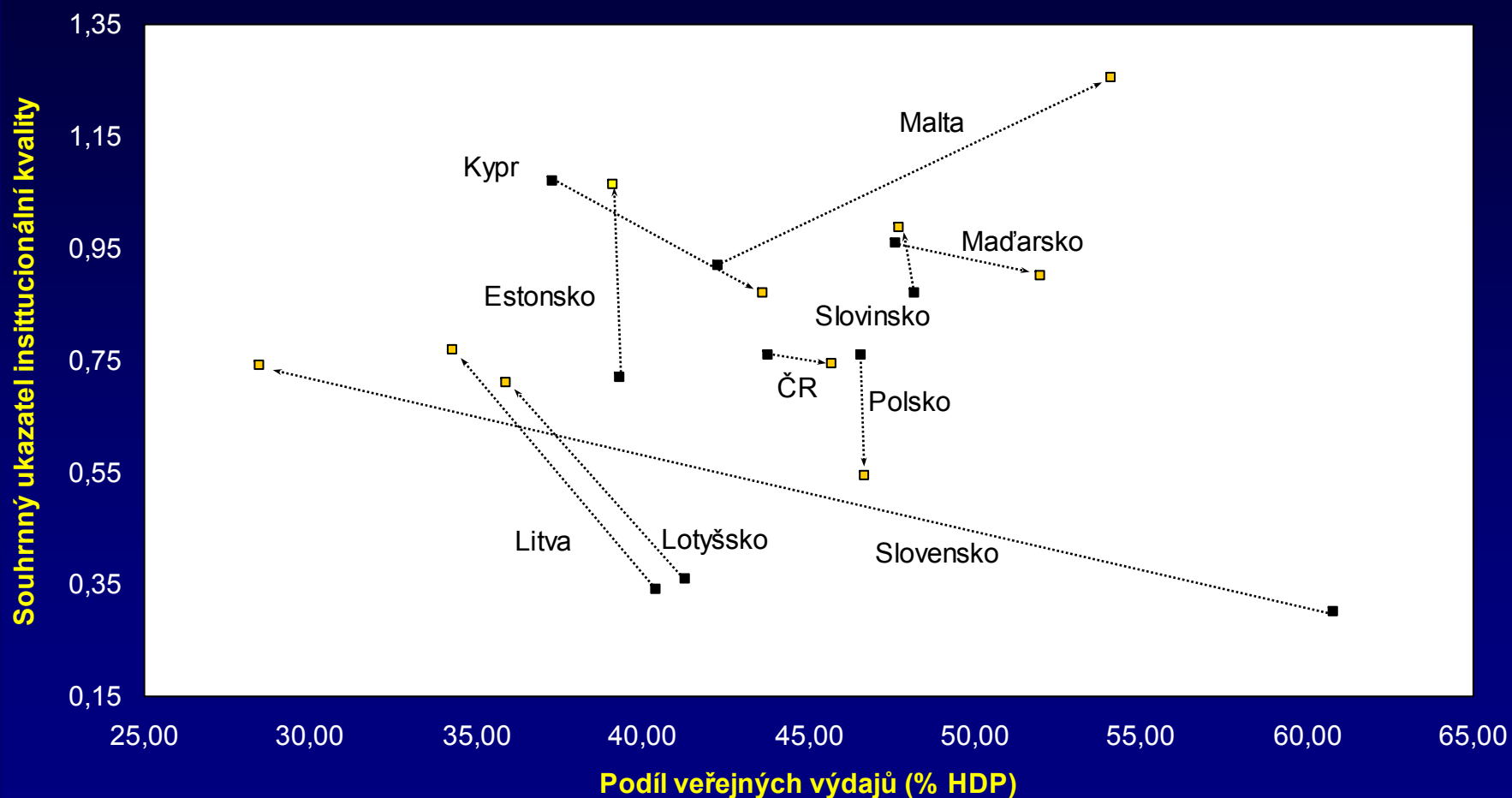
### Vztah mezi ukazatelem institucionální kvality a veřejnými výdaji 2004



# INSTITUCIONÁLNÍ KVALITA

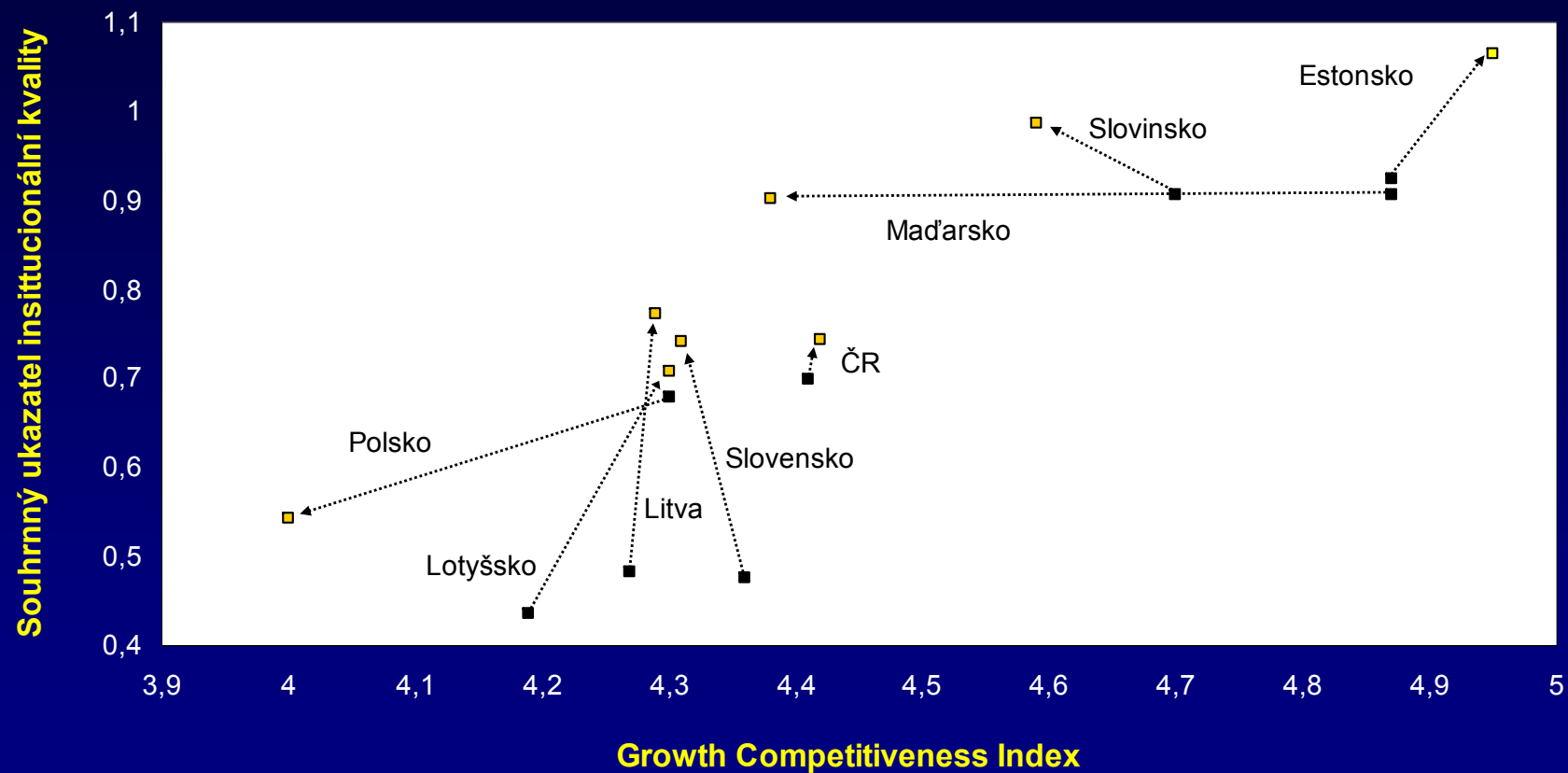
## Dynamika institucionálních změn (veřejné výdaje)

Dynamika institucionálních změn EU-10 v období 1998-2004



## Dynamika institucionálních změn (GCI)

### Dynamika institucionálních změn EU-8 a konkurenceschopnost 2000-2004



# KORUPCE

## POHLED (EKONOMICKÉ) TEORIE

NEJEDNÁ SE O TEORII KORUPCE, ALE O ZKOUMÁNÍ PŘÍČIN PROČ VZNIKÁ

- BEHAVIORÁLNÍ PŘÍSTUPY

VYSVĚTLUJÍ JAKO ODCHYLKU V CHOVÁNÍ

- EKONOMICKO-POLITICKÝ PŘÍSTUP POPISUJE V MODELU ZASTUPOVÁNÍ

Kautilya přibližně 300 před Kristem ve staroindickém spisu Arthashastra píše :

*„...tak jako je nemožné neochutnat med nebo jed, který máme na špičce jazyka, tak je pro ty, kteří pracují s veřejnými prostředky nemožné neochutnat alespoň trochu z bohatství krále.“*

# **KORUPCE**

## **DEFINICE**

KORUPCE JE ZNEUŽITÍ  
**VEŘEJNÉ** MOCI PRO  
**SOUKROMÝ** PROSPĚCH



# KORUPCE MĚŘENÍ



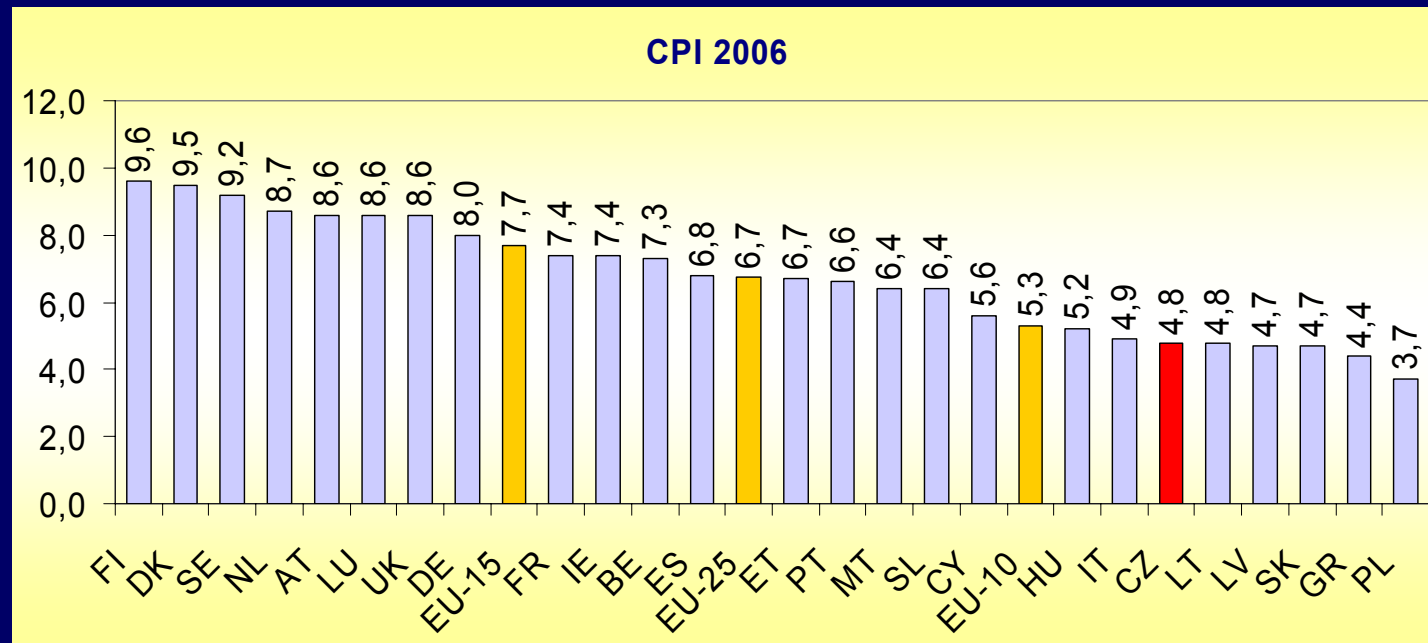
## ZDROJE:

<b>Freedom House</b>	Nations in Transit	<i>EU-8</i>	<i>1995-2006</i>
<b>Price Waterhouse Coopers Kurzmann Group</b>	Opacity Index	<i>EU-17</i>	<i>1998 (EU-6), 2004</i>
<b>Transparency International</b>	Index vnímání korupce	<i>EU-25</i>	<i>1995-2005</i>
	Globální barometr korupce Index plátců úplatků	<i>EU-16</i>	<i>2003-2005</i>
<b>World Bank Institute, EBRD</b>	The Business Environment and Enterprise Performance Survey	<i>EU-8</i>	<i>1999, 2002, 2005</i>
<b>World Bank Institute</b>	Governance Matters	<i>EU-25</i>	<i>1996-2005</i>
<b>World Economic Forum</b>	Global Competitiveness Report	<i>EU-25</i>	<i>2000-2006</i>
<b>University of Strathclyde</b>	New Europe Barometer	<i>EU-10</i>	<i>1991-2005</i>
<b>Political Risk Service (PRS) Group</b>	International Country Risk Guide System	<i>EU-25</i>	<i>1999- 2005</i>



# KORUPCE

## Transparency International



### Globální barometr korupce

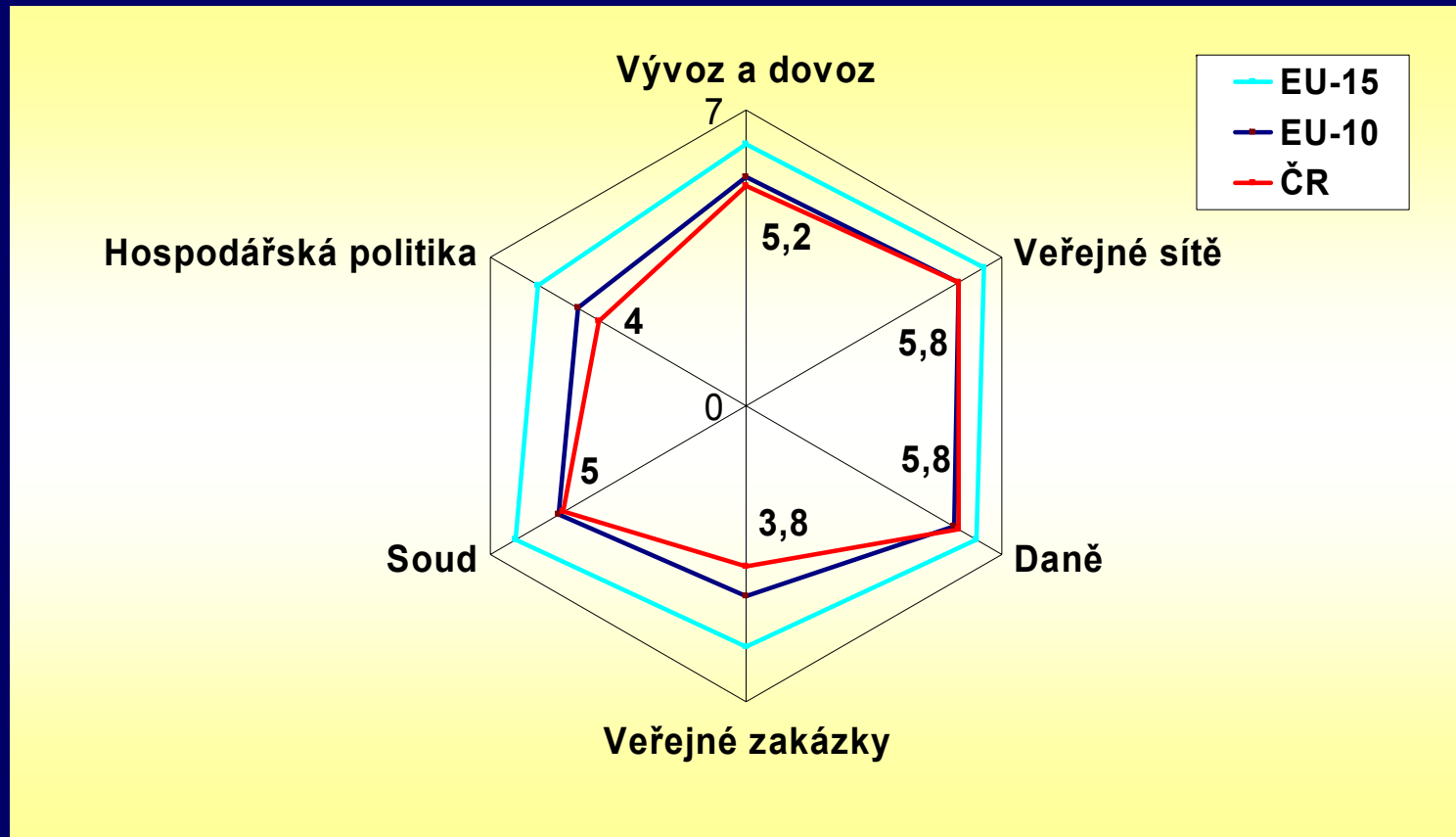
nejzkorumpovanější oblast v EU – politické strany

nejzkorumpovanější oblasti v ČR

1. politické strany a policie, 2. soudnictví a celní úřady,
3. parlament

## Světové ekonomické fórum

- Jak běžné jsou úplatky v oblastech?



- 1 = nejhorší hodnocení, 7 = nejlepší hodnocení

# KORUPCE

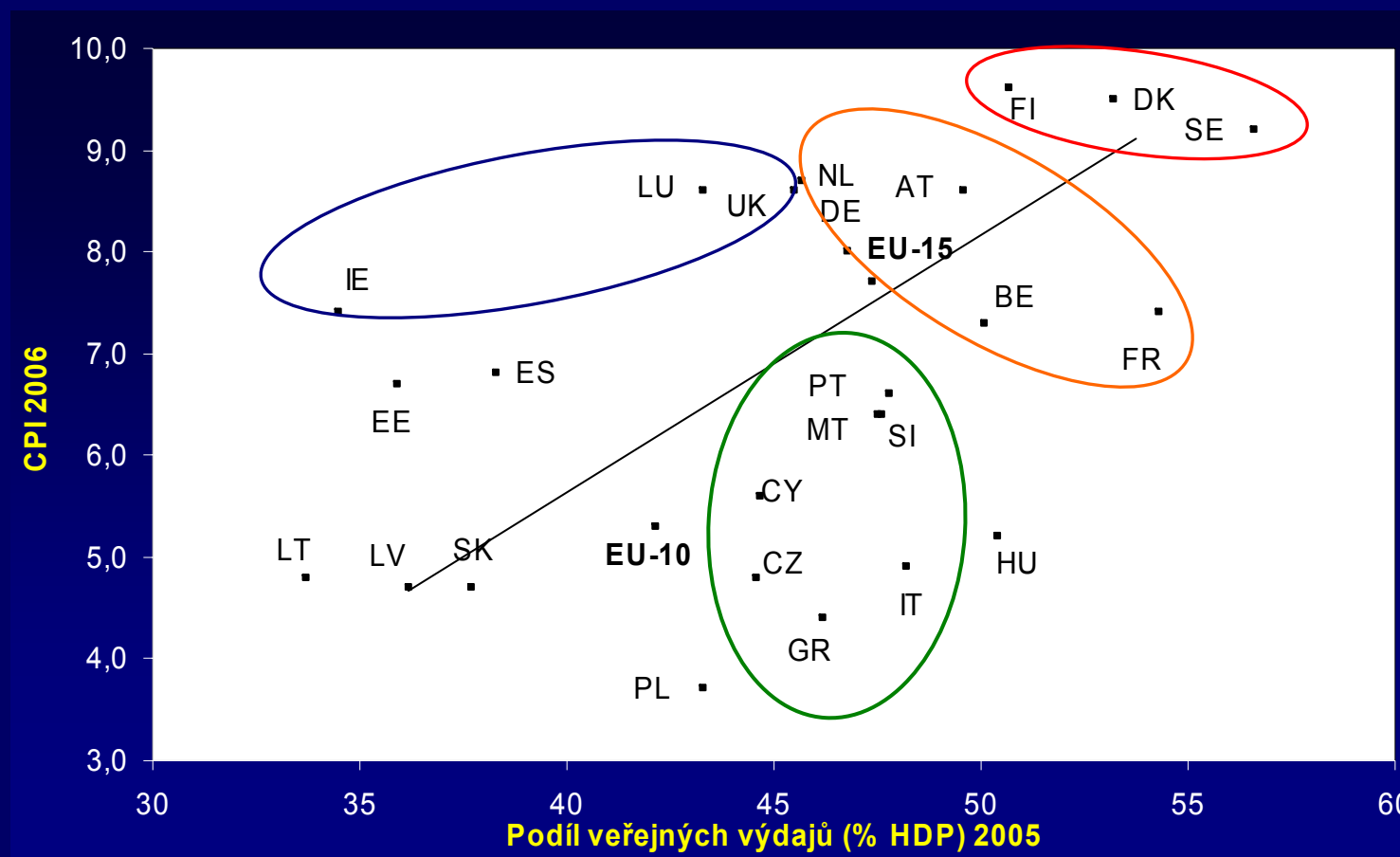
## EBRD a WBI - BEEPS

- Neoficiální platby v různých oblastech – Česká republika



- Podíl firem, které označily uplácení v dané oblasti za velmi časté.

## Typologie zemí podle úrovně korupce



# REGULACE



## POHLED (EKONOMICKÉ) TEORIE

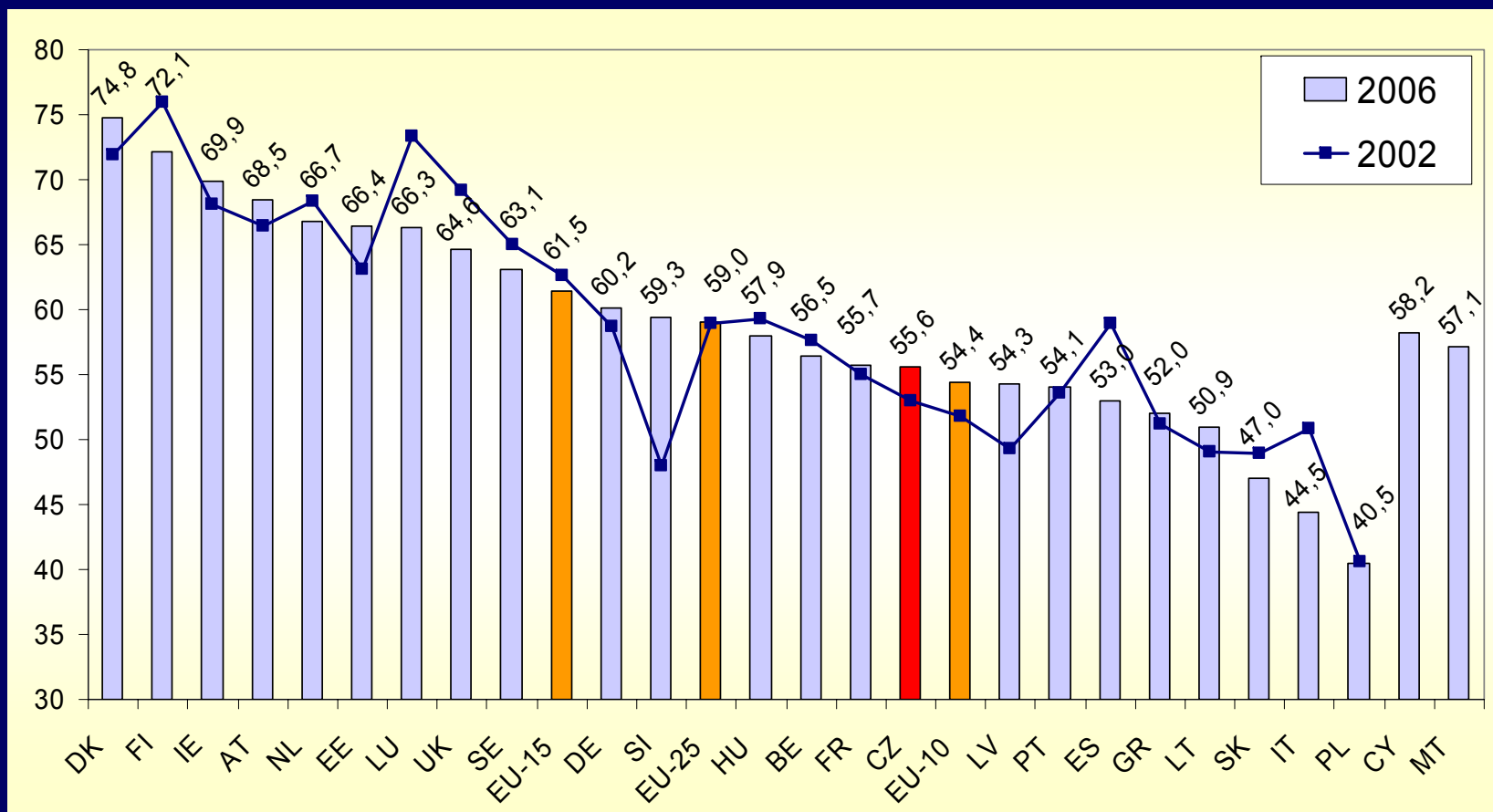
### Tradiční ekonomické teorie regulace

- Ve veřejném zájmu
- V zájmu regulátora (Tullock - PCH)
- V zájmu regulovaných (Stigler)

### Nová institucionální ekonomie

- Model zastupování
- Vývoj pravidel v čase
- Vliv stávajících organizací

## Index regulační kvality



# REGULACE

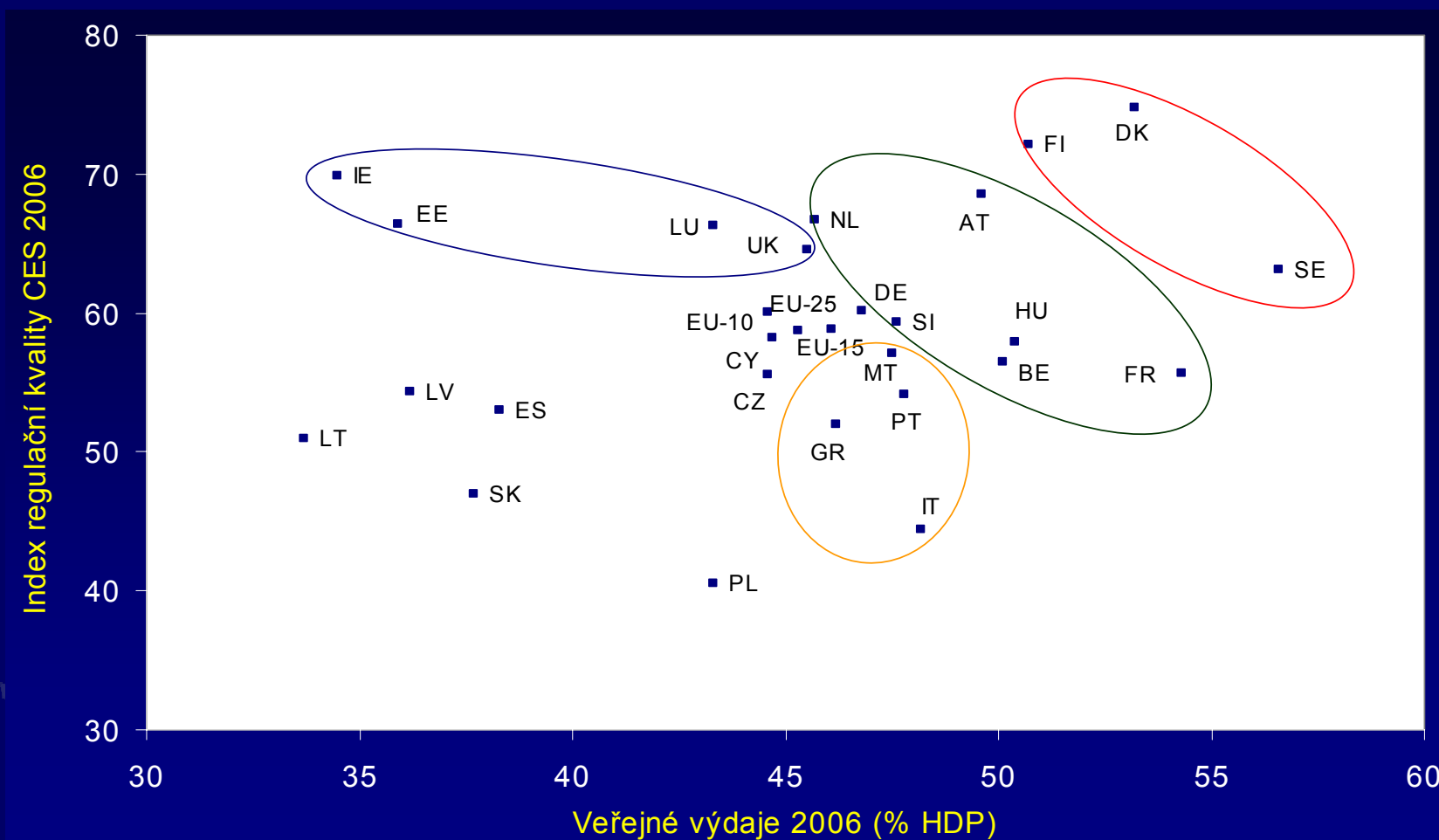


## Index regulační kvality

<b>IMD</b>	<b>Efektivita vlády</b>	<b>Institucionální rámec</b>	právní rámec, rozhodování vlády, transparentnost, byrokracie, přizpůsobivost vládní politiky
		<b>Společenský rámec</b>	spravedlnost
		<b>Fiskální politika</b>	vyhýbání se platbě daní
		<b>Obchodní legislativa</b>	celní orgány, protekcionismus, zahraniční investoři, přístup ke kapitálovým trhům, investiční pobídky, dotace, legislativa na ochranu hospodářské soutěže, standardy kvality výrobků a služeb, cenové kontroly, šedá ekonomika, intenzita regulace, podmínky podnikání, vznik nových firem, regulace na trhu práce, legislativa na ochranu nezaměstnaných, zákony o imigraci
	<b>Podniková efektivita</b>	<b>Finance</b>	transparentnost finančních institucí, bankovní a finanční služby, bankovní regulace
<b>WEF</b>	<b>Instituce</b>		nezávislost soudů, vlastnická práva, zvyhodňování subjektů při vládním rozhodování, zátěž vládní regulace, efektivita zákonodárných orgánů
	<b>Efektivita trhu</b>		efektivnost právního rámce, efektivita daňového systému, intenzita domácí konkurence, efektivita politiky na ochranu hospodářské soutěže, najímání a propouštění zaměstnanců, pružnost při stanovování mezd, vyspělost finančních trhů, kvalita bankovního sektoru, přístup k půjčkám, dostupnost rizikového kapitálu, rozsah byrokratické zátěže, vládní dotace, vyžadování standardů kvality výrobků a služeb, šedá ekonomika

# REGULACE

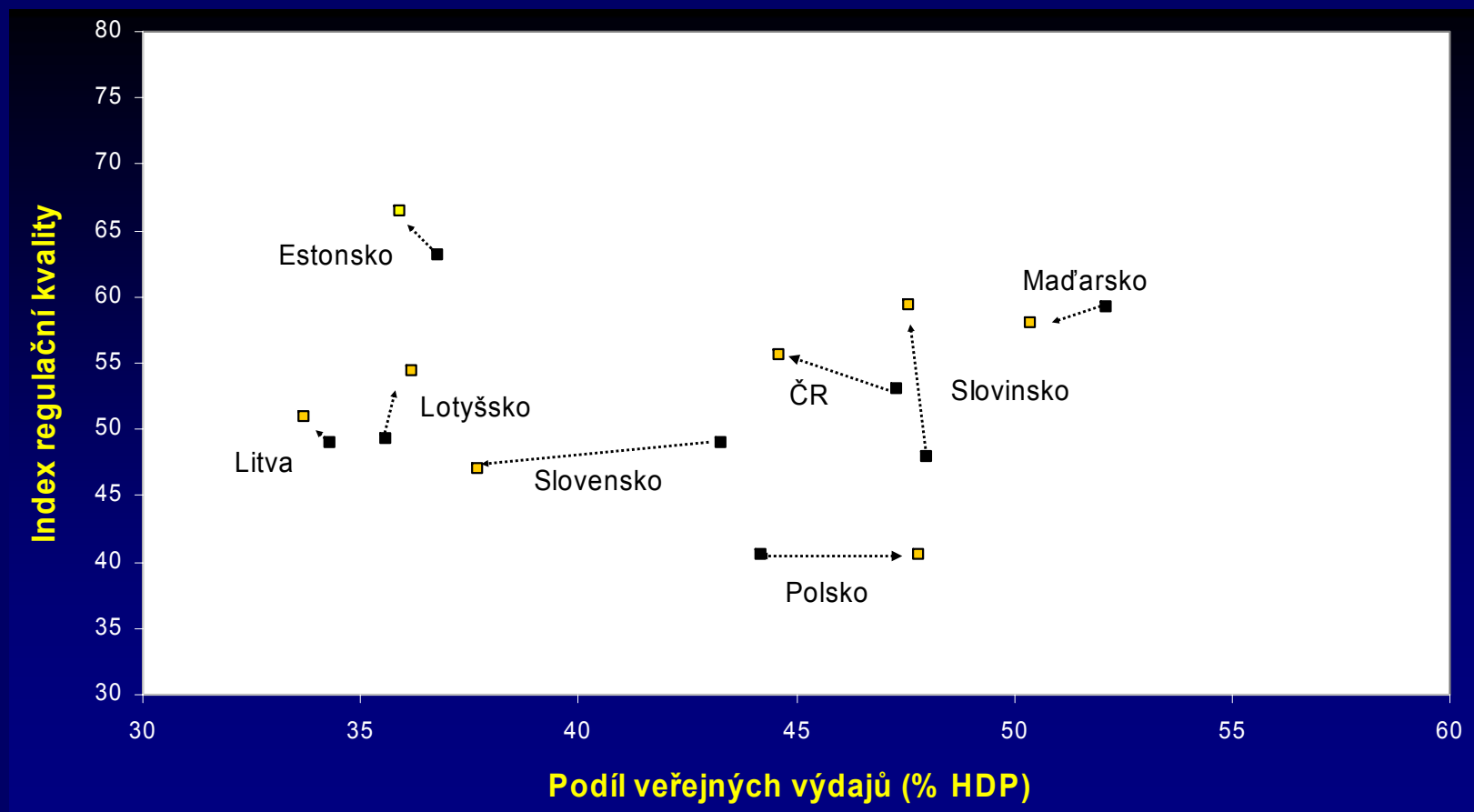
## Typologie zemí podle regulace





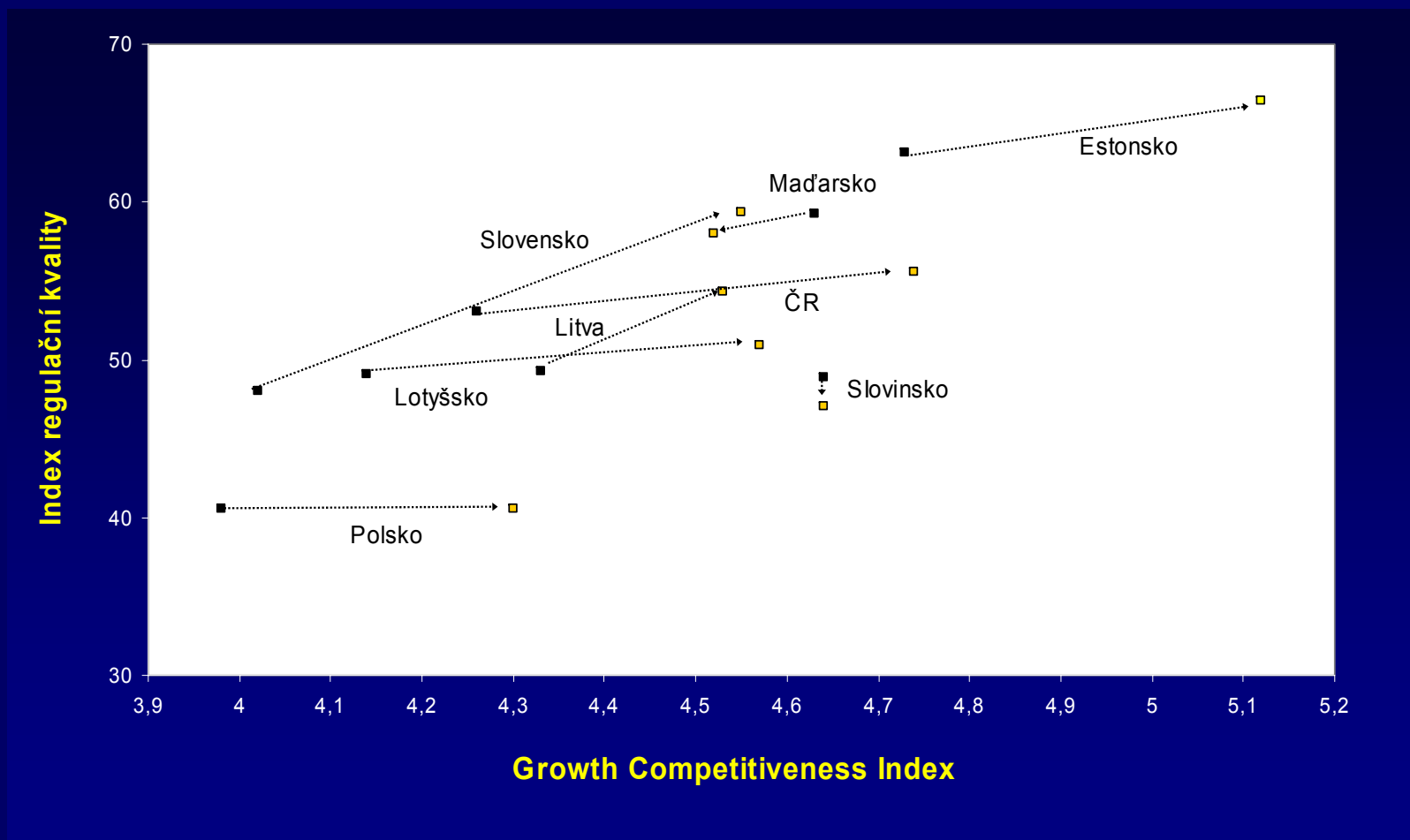
# REGULACE

## Dynamika změn kvality regulace



# REGULACE

## Kvalita regulace a konkurenceschopnost



# Jak dál ?

- **Závěry analýzy institucionální kvality 1996 -2004 pro ČR (platí i pro EU):**
  - **Jedná se o země s vyspělou demokracií a politicky stabilní**
  - **nejproblémovějšími oblastmi jsou REGULACE a KORUPCE**
- **Nově publikované indexy (2005) ukazují největší negativní změny v oblasti politické stability nejen u ČR, ale i u některých dalších zemí EU**

# Co z toho plyne ?

**V + W +**



**Nikdy nic nikdo nemá míti za definitivní**



**Děkuji za pozornost**

**zak@vsem.cz**

